

СОЦІОКОГНІТИВНА СПЕЦИФІКА ПОЗИЦІОНАЛЬНИХ ПРАКТИК В АНГЛОМОВНОМУ АВТОРСЬКОМУ ІНТЕРНЕТ-БЛОЗІ

THE SOCIO-COGNITIVE PECULIARITIES OF STANCETAKING PRACTICES IN THE ENGLISH-LANGUAGE PERSONAL INTERNET BLOG

Шкамарда О.А.,

orcid.org/0000-0003-2531-6442

кандидат філологічних наук,

асистент кафедри англійської філології

Волинського національного університету імені Лесі Українки

Стаття присвячена дослідженню соціокогнітивної природи процесу позиціонування суб'єкта дискурсивної діяльності в англійськомому персональному блозі. Увагу приділено трактуванню ключових понять наукової праці, а саме: «суб'єкт дискурсивної діяльності», «позиціонування», «позиція суб'єкта дискурсивної діяльності (станс)», «модель інтеракції в авторському блозі».

Установлено, що суб'єкт дискурсивної діяльності – це феномен конструктивістської природи, який / яка не існує поза дискурсом, а народжується і трансформується у кожному новому акті взаємодії з іншими суб'єктами та навколишнім світом. Особливості такої взаємодії відображені у процесі позиціонування – комплексній дії, результатом якої є позиція суб'єкта дискурсивної діяльності, станс, що трактуємо як індивідуально-соціальний конструкт, у якому відображено особистісні (неповторні) та суспільні характеристики мовця / автора письмових повідомлень як представника певної соціолінгвістичної та етнокультурної спільноти.

З метою глибинного осягнення специфіки позиціональних практик в авторському блозі побудовано модель комунікативного процесу у вищезазначеному веб-ресурсі – ментальну репрезентацію реальної інтеракційної взаємодії в дискурсі блогу. Сконструйована модель уможливила опис сценарію міжособистісної взаємодії в персональному блозі, а також виокремлення суб'єктів цієї взаємодії.

Зазначено, що в особистому блозі позиціональні практики відбуваються між а) суб'єктом-автором – власником блогу та ініціатором інтеракції і б) суб'єктом-читачем – будь-яким відвідувачем, який прочитав авторський пост і залишив свій коментар до нього. Установлено, що певні блогери, створюючи власний ресурс, надають можливість коментування їхніх дописів лише зареєстрованим читачам, інші – відкривають доступ як підписаним на їхню сторінку особам, так і стороннім відвідувачам. Відтак суб'єктів-читачів диференційовано як а) суб'єктів-підписників – зареєстрованих у певному блозі коментаторів авторських повідомлень та б) суб'єктів-гостей – анонімних коментаторів дописів блогера.

На основі аналізу ілюстративного матеріалу, прослідковано можливі режими інтеракції в персональному блозі та описано сценарій практик суб'єктного позиціонування.

Ключові слова: суб'єкт дискурсивної діяльності, позиціонування, позиція суб'єкта дискурсивної діяльності, станс, модель інтеракції в авторському блозі, суб'єкт-автор, суб'єкт-підписник, суб'єкт-гість.

The article is dedicated to the study of the socio-cognitive nature of the process of stancetaking in the English-language personal blog. The research focuses on the interpretation of its key terms, namely: "subject of discursive interaction", "positioning", «position of the subject of discursive interaction (stance)», "model of interaction on the author's blog".

It has been established that the subject of discursive interaction is a constructivist phenomenon that does not exist outside discourse, but is born and modified in each new act of communication with other subjects and the surrounding world. The peculiarities of such communication are reflected in the process of stancetaking, which is defined as a complex action that results in a stance. The latter is the discursive position of a stance-taker revealing personal (unique, individual) and social (common, collective) characteristics of the speaker / author of a written message as a representative of certain sociolinguistic and ethnolinguistic communities.

The model of a communicative process on the author's blog has been built in order to delve into the specifics of stancetaking in the above-mentioned web resource. It is defined as a mental representation of a real interaction in the discourse of the blog. The constructed model enabled both the description of the interaction scenario on a personal blog and differentiation of the subjects of this interaction (stance-takers).

It has been noted that stancetaking on a personal blog occurs between a) the subject-as-author – the owner of the blog and the initiator of the interaction, and b) the subject-as-reader – any visitor who has read the author's post and left a comment on it. It has been established that certain bloggers, creating their own resource, provide the possibility of commenting on their posts only to the registered users, while others open access both to their subscribers and to anonymous visitors. Therefore, subjects-as-readers are differentiated as a) subjects-as-subscribers – registered on a certain blog commenters of the author's messages and b) subjects-as-guests – anonymous commenters of the blogger's posts.

Based on the analysis of the factual material, the possible modes of interaction and the scenario of stancetaking practices on a personal blog have been traced and described in the article.

Key words: subject of discursive interaction, stancetaking, position of the subject of discursive interaction, stance, model of interaction on the author's blog, subject-as-author, subject-as-subscriber, subject-as-guest.

Постановка проблеми. Потужний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій приніс фундаментальні зміни в усі сфери суспільного життя. Виникнення і глобальне поширення всесвітньої мережі «Інтернет» сприяли появі нової реальності – віртуальної, під впливом якої трансформується не лише соціокультурна площина буття, а і сама людина – суб'єкт смислотворення. Відтак масова диджиталізація не лише продовжила, а і спричинила новий еволюційний процес людського виду *Homo sapiens* (людина розумна): від *Homo literalis* (людина епохи винайдення писемності), *Homo typographicus* (людина епохи відкриття друкарства) до *Homo informaticus* (людина епохи винайдення цифрових обчислювальних машин) та *Homo interneticus* [18] (людина епохи віртуальної мережі «Інтернет»).

Таким чином, мережева культура сприяла появі нового еволюційного виду – суб'єкта дискурсивної взаємодії у віртуальному світі, для якого / якої втрата інтернет-зв'язку не лише ускладнює, більше того – унеможлиблює його / її ефективне функціонування в різних сферах свого життя: особистій, соціальній, професійній тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні, у час, коли людство не лише стало свідком масштабних глобалізаційних процесів, а й живе у період численних соціокультурних змін і геополітичних ризиків та загроз, науковці сфокусувалися на дослідженні особистісної ідентичності. Крім того, актуальним об'єктом наукових пошуків залишаються і процес позиціонування та його результат – станс, позиція суб'єкта дис-

курсивної діяльності (далі позиція СДД), аналіз яких уможлиблює розкриття особливостей конструювання ідентичності індивіда у процесі міжособистісної взаємодії.

Так, зокрема, дослідники у своїх доробках вивчають поняття «позиції суб'єкта дискурсивної діяльності» (або суб'єктної позиції) [1; 4; 5; 7; 8; 9; 15] і позиціонування [4; 5; 6; 13; 15], аналізують лексичні та граматичні засоби маркування суб'єктних позицій [6; 17], інтеракційну природу позиціонування [1; 4; 5; 7; 8; 9; 13; 15], гендерні [14], соціальні [12] та соціокогнітивні [4; 5] аспекти стансу тощо.

Безумовно, дослідження особливостей перебігу позиціональних практик у мережі «Інтернет», а саме в одному з найпопулярніших ресурсів – авторському блозі [10], є актуальним та логічно доповнює перелічені вище наукові досягнення, адже дозволяє створити цілісну картину процесів само- та взаємодентифікації особистості, які сьогодні відбуваються одночасно у двох площинах – реальній та віртуальній.

Постановка завдання. Представлена стаття покликана змодельовати позиціональну діяльність в англійському авторському інтернет-блозі, розкрити її соціокогнітивну природу та виокремити основні типи суб'єктів дискурсивної діяльності (далі СДД) в зазначеному вище віртуальному ресурсі.

Виклад основного матеріалу. Одне із центральних місць у царині постмодерністських теорій займає поняття СДД, який / яка, за своєю сутністю, є «продуктом комунікації» [2, с. 122],

Рис. 1. Модель комунікативної взаємодії в особистому інтернет-блозі

динамічним конструктом, що самостворюється, вибудовується і трансформується у кожному новому акті взаємодії з навколишнім світом. Особливості такої взаємодії віддзеркалено у процесі позиціонування – комплексній інтеракційній дії, що може відбуватися як у мережі, так і в форматі офлайн, за допомогою якої індивіди формують свої ідентичності.

Для того, щоб повністю розкрити особливості процесу позиціонування та схарактеризувати СДД в блогосфері необхідно, насамперед, відтворити модель комунікації у згаданому вище веб-ресурсі, яка дозволить пояснити структуру комунікативного процесу, його складові елементи та взаємозв'язок між ними (рис. 1).

Так, на рис. 1 відображено модель комунікативного процесу в особистому інтернет-блозі, яку, опираючись на здобутки когнітивного моделювання [16], трактуємо як «специфічний об'єкт, створений з метою отримання й (або) збереження інформації, який відображає ті властивості, характеристики та зв'язки об'єкта-оригіналу, що виявляються істотно-важливими для виконання завдання, поставленого перед суб'єктом» [3, с. 44]. У зв'язку з цим, розуміємо представлену модель як, свого роду, скрипт – «ментальну репрезентацію» [5, с. 95] реальної інтеракційної взаємодії в дискурсі блогу. Детально розглянемо вибудовану модель.

Масштабне і динамічне проникнення новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери життєдіяльності людини значною мірою відобразилося на її соціальних орієнтаціях. Так, технологічно, авторський / персональний / особистий блог – це соціальна структура, до складу якої входить сам блогер – автор дописів та читачі його повідомлень. Крім того, вищеподана модель відображає усі можливі взаємозв'язки між учасниками комунікації в блогосфері.

Таким чином, підходимо до важливого для нашої наукової розвідки висновку, що інтеракція у віртуальному середовищі персонального блогу змінює людину як суб'єкта дискурсивної діяльності в реальному світі і, як наслідок, творить своїх «особливих» суб'єктів, мовленнєва поведінка яких зумовлена їхніми ролями та функціями в просторі «по той бік екрану». Відтак проведений аналіз комунікації в блогах уможлиблює виокремлення наступних типів суб'єктів блог-дискурсу: а) суб'єкт-автор та б) суб'єкт-читач.

Реальний світ сьогодні, свого роду, конкурує з віртуальним, що з кожним днем здобуває собі все більше і більше прихильників, які стають активними користувачами усіх благ, що він про-

понує. Так, блоги відкривають перед особистістю нові можливості:

- бути собою, знайти однодумців, відкритися та стати активним творцем сучасності;
- «покращити» себе чи навіть більше – «створити» себе і наважитися розповісти про те, що в умовах реальної комунікації неможливо озвучити;
- приховати свою особистість та безперешкодно розповісти про усе важливе чи наболіле.

Саме ці унікальні можливості приваблюють користувачів у середовище блогосфери і спонукають їх ставати авторами блогів – новими агентами процесів смислотворення. Людина, котра створює власний блог, називається модератором чи адміністратором, особою, яка має необмежені права, публікує дописи, дискутує з читачами та слідкує за дотриманням порядку у створеному ним / нею веб-ресурсі. Саме ця особа, продукуючи власні повідомлення в онлайн-просторі, перетворюється на суб'єкта блог-дискурсу, якого надалі називатимемо релевантним для нашої праці терміном – **суб'єкт-автор (СА)**.

Оскільки інтернет-блоги інколи називають електронними особистими щоденниками, вважаємо за необхідність зазначити ключову відмінну рису перших – націленість на аудиторію, тобто блог, на відміну від щоденника, пишеться для того, щоб його прочитали інші. У зв'язку з цим, у дискурсі блогосфери з'являється ще один суб'єкт – суб'єкт-читач, інакше кажучи, будь-який відвідувач, який прочитав авторський пост і залишив свій коментар до нього.

Для чіткої диференціації учасників комунікації в блозі, варто зауважити, що певні блогери, створюючи власний ресурс, надають можливість коментування їхніх дописів лише зареєстрованим читачам (для прикладу, звернімо увагу на встановлені правила у блозі американської акторки Джейн Фонда: **(1)** «*You must be logged in to post a comment*» (Вам необхідно увійти в систему (тобто бути зареєстрованим), щоб опублікувати коментар) [11]), інші – відкривають доступ як підписаним на їхню сторінку особам, так і стороннім відвідувачам. У зв'язку з цим диференціюємо суб'єктів-читачів як **суб'єкта-підписника (СП)** (від англ. *subscribe* – підписатися, зареєструватися) та **суб'єкта-гостя (СГ)** (від англ. *guest* – гість, відвідувач), якому, якщо він / вона не бажає відкривати свою особистість, автоматично присвоюється ім'я «*anonymous user*» або «*guest*». Отже, у процесі блогінгу взаємодія можлива між трьома суб'єктами (див. рис 1): суб'єктом-автором, суб'єктом-підписником та суб'єктом-гостем.

Комунікація у персональному блозі відбувається за наступним сценарієм (див. рис. 1): СА, який є ініціатором дискусії, надсилає ініціальне повідомлення (ІП) потенційному читачу – СП₁ / СГ₁, який /яка реагує на допис надсилаючи СА реактивне повідомлення (РП₁) – коментар. На цьому етапі дискусія може продовжуватися в такому режимі безліч разів, або ж завершитися. Крім того, як показує створена нами модель, події можуть мати і інший розвиток:

етап 1: СА → ІП → СП₁ / СГ₁;

етап 2: СП₁ / СГ₁ → РП₁ → СА, куди втручається інший СП_n / СГ_n, який реагує на коментар (РП₁) СП₁ / СГ₁ та розпочинає з ним / нею дискусію, надсилаючи РП₁ – комунікація завершується або ж продовжується, коли СП₁ / СГ₁ надсилає у відповідь РП_n. У такому режимі інтеракція може продовжуватися безліч разів, коли до обговорення приєднуються усе нові і нові суб'єкти дискурсивної діяльності у блогосфері. Проілюструємо представлену модель та сценарій розвитку подій у ній на прикладі, вилученому із особистого блогу відомої акторки, активістки, засновниці благодійних фондів Джейн Фонда.

(2) (СА) Jane Fonda → (ІП): *Answering attacks on my credibility as a philanthropist. I'm not in the habit of responding to erroneous attacks and slander aimed my way but, when someone accuses me of being a hypocrite with regards to my financial support of organizations and causes I believe in, I feel compelled to answer back. <...> Last week a website called The Smoking Gun said that one of my foundations didn't donate any money <...>. They neglected to mention that I have actually contributed over \$2.7 million during this 5 year period <...>. It is a shame that «News» outlets chose to report on a fraction of this without checking their facts and telling the whole story. I will continue to support the various causes that I believe in as much as I can. And I hope that these outlets will do their part to give a platform to these causes, instead of sharing information that's incomplete, inaccurate, or misleading.*

Comments:

(СП₁) SusanK. → (РП₁): *Jane, anyone who has read your blog/Facebook/twitter entries can clearly see your unwavering commitment to the causes close to your heart. I have always greatly respected you because of just this. Obviously this «Smoking Gun» is not a responsible news source. Sounds more like a National Inquirer type thing. Definitely not worth my reading time.*

(СП₁) Matthew Hawn → (РП₁): *SusanK, you are right, I am also deeply disappointed in The Smoking Gun. I've been a fan of Jane for ages <...>. She truly is an inspiration!*

(СП₁) SusanK → (РП₃): *Yeah, it's true, Jane is an inspiration for women all over the world [11]!*

Таким чином, як показує ілюстративний фрагмент, СА Джейн Фонда розпочинає дискусію у власному блозі, опубліковуючи ІП під назвою «*Answering attacks on my credibility as a philanthropist*» (Відповідь-реакція на закиди щодо неправдивості мого філантропізму), у якому авторка конструює свій афективний станс «обурення», спричинений звинуваченнями, які оприлюднив у мережі веб-сайт під назвою «*The Smoking Gun*» щодо відсутності пожертв від її благодійного фонду. Блогерка наголошує, що не має звички писати виправдання на зведений наклеп (*I'm not in the habit of responding to erroneous attacks and slander aimed my way*), але цього разу просто змушена, оскільки звинувачення в лицемірстві є безпідставними, адже вона та її благодійні організації за зазначений період часу пожертвували чималу суму (*I have actually contributed over \$2.7 million during this 5 year period*) та збираються продовжувати свою місію допомоги і надалі, незважаючи ні на що, тим паче на недостовірну інформацію (*information that's incomplete, inaccurate, or misleading*). Очевидно, що пост опублікований акторкою не лише з метою вираження свого емоційно-оцінного стансу, а і з метою надання справі розголосу. Авторка досягає своєї цілі, адже на оприлюднений допис реагують читачі її блогу, що відображено у частині «Коментарі».

Так, дискусія продовжує розвиватися, коли СП₁ SusanK. пише РП₁ – коментар, у якому користувачка конструює свій епістемічний станс «солідарності» з СА. У наданому повідомленні СП₁ чітко прослідковуємо переконаність підписниці в істинності своєї позиції, оскільки авторка обирає відповідні мовленнєві ресурси для оформлення своєї думки, а саме – бустери «*clearly*» (чітко, беззаперечно) «*obviously*» (очевидно, безсумнівно) «*definitely*» (точно, дійсно), які, слідом за відомим англійським лінгвістом К. Хайландом, трактуємо як інтерактивні засоби, що використовуються автором письмового або усного повідомлення для вираження упевненості у власному судженні [9]. Крім того, у коментарі СП₁ вибудовано її евалюативний станс «несхвалення» надання недостовірної інформації про Джейн Фонду вищезгаданим сайтом: «*Obviously this «Smoking Gun» is not a responsible news source <...> Definitely not worth my reading time*», чим виражає підтримку СА та схвалення її діяльності.

Коментар СП₁ ініціює відповідь-реакцію (РП₁) СП₁ (*Matthew Hawn*), який узгоджує свої позиції

з позиціями СП₁ та маркує станс «солідарності» з попередньою коментаторкою за допомогою звертання до неї («*SusanK, you are right*») та сполучника «*also*» (також), який, водночас, слугує маркером негативної евалюації сайту «*The Smoking Gun*». До того ж, СП₁ конструює оцінний станс «схвалення роботи Джейн Фонди»: «*She truly is an inspiration!*».

На цьому етапі дискусія не зупиняється, оскільки СП₁ опубліковує РП₃, як відповідь на РП₂. На наступному етапі СП₁ узгоджує свою оцінну позицію «схвалення СА» з аналогічним станом СП₂ за допомогою вигуку-згоди «*yeah*», та повтору позитивної характеристики СА, яку зробив СП₂ у своєму коментарі: «*Jane is an inspiration...*». На цьому комунікація між СА та СП₁, СП₁ та СП₂ закінчується.

Висновки. Отже, віртуальний світ сьогодні відіграє важливу роль у житті кожної людини, оскільки не лише слугує джерелом інформації, а й дозволяє кожному стати її активним творцем,

позиціуючи себе на онлайн-просторах, конструюючи свої станси та формуючи свою ідентичність. Авторський інтернет-блог, як один із найпопулярніших ресурсів серед користувачів мережі, надає особистості необмежені можливості для конструювання власних суб'єктних позицій, а відтак і для активної участі у житті соціуму. Створена нами модель комунікації в блогосфері уможливує розкриття специфіки позиціювальних практик у соціокогнітивному аспекті. Теоретичні здобутки підкріплені опрацьованим ілюстративним матеріалом, який підтверджує змодельований сценарій перебігу інтеракції в персональному блозі, що відбувається між суб'єктом-автором, суб'єктом-підписником та / або суб'єктом-гостем у таких режимах: 1) СА ↔ СП₁ / СГ₁; 2) СА ↔ СП₁ / СГ₁ ↔ СП_n / СГ_n.

Подальші дослідження будуть спрямовані на аналіз стансів, які конструюють суб'єкти дискурсивної діяльності у процесі позиціювання в авторських інтернет-блогах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Морозова О. І. Stance: позиція суб'єкта дискурсивної діяльності. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Сер. «Філологія». Київ, 2011. Т. 14. № 1. С. 87–93.
2. Мартинюк А. П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. 196 с.
3. Неуймин Я. Г. Моделі в науці та техніці. Львів : Наука, 1984. 189 с.
4. Ущина В. А. Позиціювання суб'єкта в сучасному англomовному дискурсі ризику : дис. ... д-ра. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2016. 500 с.
5. Ущина В. А. Позиціонування суб'єкта в англomовному дискурсі ризику: соціокогнітивний аспект : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 380 с.
6. Biber D., Finegan E. Styles of stance in English: Lexical and grammatical marking of evidentiality and affect. *Text* 9. 1989. Vol. 9. Issue 1. P. 93–124.
7. Du Bois J. The Stance Triangle : Stancetaking in Discourse / ed. by R. Englebretson. Amsterdam : John Benjamins, 2007. P. 139–182.
8. Englebretson R. Stancetaking in Discourse: An Introduction. *Stancetaking in Discourse: Subjectivity, Evaluation, Interaction* ; ed. by R. Englebretson. Amsterdam : John Benjamins, 2007. P. 1–25.
9. Hyland K. Stance and Engagement: a Model of Interaction in Academic Discourse. *Discourse Studies*. 2005. No 7. P. 173–192.
10. Internet Live Stats. URL: <https://www.internetlvestats.com/> (дата звернення 12.05.2022).
11. Jane Fonda's Blog URL: <https://www.janefonda.com/blog/> (дата звернення: 7.04.2022).
12. Jaffe A. Introduction : The Sociolinguistics of Stance : Stance: Sociolinguistic Perspectives. Oxford : OUP, 2009. P. 3–28.
13. Kärkkäinen E. Epistemic Stance in English Conversation: A Description of Its Interactional Functions, with a Focus on I Think. Amsterdam : John Benjamins, 2003. 209 p.
14. Kiesling S. F. Masculine stances and the linguistics of affect: on masculine ease. *Norma*, 2018. № 13:3-4, P. 191–212. doi : 10.1080/18902138.2018.1431756
15. Kiesling F. S. Style as Stance : Stance: Sociolinguistic Perspectives. / ed. by A. Jaffe. Oxford : OUP, 2009. P. 171–194.
16. Lakoff G., Kövesces Z. Cognitive model of anger inherent in American English. *Cultural models in language and thought*. 1987. P. 195–221.
17. Larsson T. Grammatical stance marking across registers. *Register Studies* 1:2, 2019. P. 243–268.
18. Wojciech Walat. Functional Illiteracy of Homo Interneticus – Result of apparent education. *Inovace a technologie ve vzdělávání*. 2020. No 1. URL: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/42146/1/Walat.pdf> (дата звернення: 12.04.2022).